Voorlopige versie evenwichtsbemesting Lemselermaten door LTO Noord

Datum: 23-5-2022
Status: concept
Opstellers: [redacted] en [redacted]
Organisatie: LTO Noord
Versie 0.1

Inleiding
Om uitspoeling van meststoffen via het (grond)water richting het N2000-gebied Lemselermaten tegen te gaan, wordt de zogenaamde 5-jaarszone (intrekgebied aan de oostzijde) op den duur onttrokken aan de landbouw en omgevormd naar natuur. Tot de gronden in de 5-jaarszone de bestemming natuur hebben zal deze vallen onder evenwichtsbemesting. Op de volgende zone, de 30-jaarszone, zal ook evenwichtsbemesting worden toegepast waarmee de minerale uitspoeling wordt geminimaliseerd en waarmee een negatief effect op de Lemselermaten voorkomen wordt. Dit project gaat duren van 2023 t/m 2034, maar zal in het voorjaar van 2022 worden opgestart. Omdat het bemestingsseizoen 2022 reeds is gestart, kan dit jaar niet meer volledig worden meegepakt, er zal echter wel worden gestart met informeren, kennis delen, procesvoorbereiding en qua mest-, voer- en bedrijfsmanagement anticiperen op het project evenwichtsbemesting. LTO Noord is trekker van het proces in afstemming met de projectgroep. De provincie Overijssel is opdrachtgever en eindverantwoordelijke.
In het project zullen kennis en ervaringen die opgedaan zijn rondom N2000-gebied Boetelerveld als basis dienen en zullen de deskundigen die bij Boetelerveld betrokken waren wederom betrokken zijn.

Wat verstaan we onder evenwichtsbemesting
Evenwichtsbemesting roept bij verschillende mensen een ander beeld op. Wij definiëren evenwichtsbemesting als: 'een zodanige bemesting toepassen dat de bodemvruchtbaarheid op peil blijft en de uitspoeling zo minimaal mogelijk dan wel onder een gestelde norm blijft'. Op die manier wordt uitspoeling van mineralen naar het grondwater tot een minimum beperkt. De werkelijkheid is iets complexer. Evenwichtsbemesting is afhankelijk van 'wat het gebied kan hebben'. Wat zijn de eisen ten aanzien van nitraat- en fosfaatconcentraties in het grondwater gerelateerd aan de habitattypen in het gebied. Ook heeft de bodemopbouw, het grondwatersysteem en het bufferend vermogen van de grond invloed op de uitspoeling. Dit alles bepaalt welke landbouwkundige activiteiten mogelijk zijn op de gronden in het water-intrekgebied binnen de 30-jaarszone.
Het Project Evenwichtsbemesting Lemselermaten zal gebaseerd worden op ervaringen en kennis die met name in het gebied Boetelerveld zijn opgedaan. Echter een blauwdruk zal het nooit kunnen zijn daar per gebied gekeken moet worden naar de gebiedseigen karaktereigenschappen. Voor Lemselermaten betekent dit dat de sulfaatnorm maatgevend zal zijn.

Beschrijving N2000-gebied Lemselermaten
In het intrekgebied van Lemselermaten zal de zogenaamde 5-jaarszone worden omgevormd naar natuur. Het resterende deel, de 30-jaarszone, zal de landbouwbestemming behouden maar met een beperking voor wat betreft de bemesting. De minerale uitspoeling moet hierbij op een dergelijk niveau zijn dat het geen negatief effect heeft op het N2000-gebied. De drempelwaarde voor sulfaat voor het habitattype alluviaal bos ligt bij 300 micromol / liter. Hier zal dan ook op gestuurd moeten worden.
De inzet is door middel van evenwichtsbemesting het doel, minimaliseren van de minerale uitspoeling, te realiseren. Hierdoor wordt gewerkt aan een robuuster systeem én aan perspectief voor de aanwezige landbouw. Het gaat in totaal om 8 grondeigenaren waarvan 3 agrarische bedrijven.
Tot het moment dat de 5-jaarszone daadwerkelijk procesmatig kan worden omgevormd, zullen deze gronden onderdeel zijn van het project evenwichtsbemesting.

Onderbouwing project evenwichtsbemesting
Het bestaande habitat in het N2000-gebied Lemselermaten is gevoelig voor een teveel aan fosfaat, nitraat en sulfaat. Inspoeling van deze mineralen uit het naastgelegen intrekgebied middels (grond)water, moet dus worden geminimaliseerd. De eerste zone van het intrekgebied, de zogenaamde 5-jaarszone, wordt daarom bemestingsvrij gemaakt en omgevormd naar natuur. In de volgende zone, de 30-jaarszone, wordt evenwichtsbemesting toegepast. Bij evenwichtsbemesting

wordt gezocht naar de optimale balans tussen bemesting, de bodemvruchtbaarheid en het opbrengend vermogen. De uitspoeling van mineralen moet minimaal zijn en mag vooraf gestelde normen niet overschrijden.
In N2000-gebied het Boetelerveld nabij Raalte zijn hiermee veel en goede ervaringen opgedaan. De deskundigen die bij het Boetelerveld betrokken waren, worden ook bij Lemselermaten betrokken.
Met het toepassen van evenwichtsbemesting in de 30-jaarszone van Lemselermaten wordt een goede balans gezocht tussen ecologie en economie. Evenwichtsbemesting draagt bij aan het systeemherstel van N2000-gebied Lemselermaten door het terugdringen van minerale inspoeling vanuit het landbouwgebied én het biedt toekomstperspectief voor de agrarische bedrijven in dit gebied. Het voorkomt dat veel maatschappelijk geld onnodig verloren gaat aan het onteigenen van deze grondeigenaren.
Met evenwichtsbemesting kan ook 'direct' begonnen worden zodat vanaf dag 1 gewerkt gaat worden aan het verbeteren van het ecologisch systeem. Zou hier niet voor gekozen worden, zullen effecten jaren uitblijven vanwege ruimtelijke procedures die nodig zijn om tot natuuromvorming over te kunnen gaan.
Naast het aspect van tijd en maatschappelijke kosten is ook draagvlak een cruciaal aspect. Wanneer de grondeigenaren in dit gebied toekomstperspectief kan worden geboden zal er een positieve dynamiek ontstaan die effectiever zal doorwerken in het behalen van de gebiedsdoelen.

Plan van Aanpak Project Evenwichtsbemesting Lemselermaten

Belanghebbenden en betrokkenen

De belanghebbenden zijn de grondeigenaren met gronden binnen het projectgebied. Daarnaast is het van belang dat m.n. loonwerkers die de bemesting verzorgen, bij het project betrokken worden evenals de adviseurs van de voerleveranciers van de grondeigenaren. Evenwichtsbemesting draait namelijk niet alleen om bemesting, maar ook om voer- en bedrijfsmanagement.

Startmoment

Zo spoedig mogelijk nadat de rentmeester namens de provincie de eigenaren heeft bezocht, zal door het projectteam een informatiebijeenkomst worden belegd. Hierin zal uiteen gezet worden wat evenwichtsbemesting inhoudt, wat de voorwaarden zijn en hoe het PvA eruit ziet. De eigenaren moeten vervolgens binnen 8 weken aan de rentmeester laten weten of ze wel of niet mee willen doen. Niet meedoen betekent omzetting van de gronden naar natuur. Na dat moment beoordeelt het projectteam bij een keuze van grondeigenaren om niet mee te doen, of er voldoende massa overblijft om het project voldoende effectief te kunnen uitvoeren.
De projectduur is 12 jaar te starten per 1-1-2023, waarbij 2022 als voorbereidend en anticiperend jaar wordt gebruikt, daar het bemestingsseizoen 2022 al is gestart.
De planning kan zijn:

- week 12 bezoeken rentmeester
- week 14 informatiebijeenkomst
- week 20 go or no go
- week 22 officieel startmoment

Projectbegeleiding

De 'dagelijkse' leiding ligt bij de ervaringsdeskundigen Boetelerveld, [redacted] en [redacted] in directe afstemming met [redacted], beleidsspecialist LTO Noord en [redacted], verantwoordelijk bestuurder LTO Noord.
Het gehele projectteam zal bestaan uit [redacted] (LTO), [redacted] (LTO), [redacted] (PE), [redacted], [redacted] en [redacted] (WUR).
De projectstructuur is:
Projectteam → (bestaande) projectgroep → BAG → Provincie Overijssel (opdrachtgever en eindverantwoordelijke)

Monitoring

Om de effecten van evenwichtsbemesting te kunnen meten zullen op diverse plekken in het projectgebied én in een testgebied, grondwaterbuizen worden geplaatst. Jaarlijks op hetzelfde moment zal een bemonstering plaatsvinden te starten met een 0-meting in januari 2023. Zo is betrekkelijk snel inzicht te verkrijgen in de effecten van het project.

IJkmomenten

De totale projectduur wordt gesteld op 12 jaar. Jaarlijks zal aan de hand van de bemonstering en ervaringen worden geëvalueerd. Daarnaast zijn er 3-jaarlijkse ijkmomenten, waarvan de eerste in 2026. Op deze momenten wordt getoetst of aan vooraf gestelde doelen wordt voldaan. Om tot de formulering van doelen te komen is uitgegaan van de hoeveelheid sulfaat dat het alluviale bos kan hebben. Dat blijkt uit de rapportages 300 micromol per liter te zijn. De knop waar met evenwichtsbemesting aan gedraaid kan worden is de hoeveelheid nitraat.

Dit staat in relatie met de hoeveelheid sulfaat aangezien dit in de bodem reageert met de pyrietlaag. De maximale (potentiële) sulfaatuitspoeling kan dan als volgt berekend worden: sulfaatuitspoeling + nitraatafbraak o.i.v. pyriet = potentiële sulfaatconcentratie. Hierbij mag de potentiële sulfaatconcentratie dus niet boven de 300 micromol per liter komen omdat dan een negatief effect op het natuurgebied niet uitgesloten is.
Baserende op de voorgaande formule stellen wij de volgende doelen voor:

2026: Positieve trend in sulfaatafname ten opzichte van beginpunt, met streefwaarde 300 micromol per liter potentieel sulfaat.
2029: maximaal 300 micromol per liter potentieel sulfaat
2032: maximaal 300 micromol per liter potentieel sulfaat
2035: maximaal 300 micromol per liter potentieel sulfaat

De ijkmomenten zijn ook beoordelingsmomenten aan de hand van de behaalde resultaten, te beslissen om door te gaan of om te stoppen. Als vanwege niet behaalde doelen moet worden besloten te stoppen, zullen de betreffende gronden worden omgevormd naar natuur. Individuele boeren kunnen ook tussentijds besluiten niet meer deel te nemen aan het project.

<u>Begroting (bijgevoegde excelbestand)</u>

- Kosten inhuur deskundigen
- Kosten inzet begeleidingsgroep
- Kosten communicatie en zaalhuur
- Kosten materiaal

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen